

Var femte personlig assistent är en nära anhörig

Barn med assistansersättning har nästan alltid någon av sina föräldrar som assistent. Föräldrarna står då för drygt hälften av all utförd assistans. Vuxna har, till skillnad från barn, en mindre andel assistans från nära anhöriga, som då även kan vara syskon, partner och egna barn. Sammantaget står de nära anhöriga för över en fjärdedel av all utförd assistans.

Assistansersättning är en statlig ersättning för timmar med personlig assistans för de som behöver omfattande stöd och service. De som behöver hjälp med de grundläggande behoven mer än 20 timmar per vecka har rätt till assistansersättning. De som inte når över 20 timmar, men ändå har ett omfattande hjälpbehov, kan beviljas personlig assistans från kommunen.

Assistansmottagare har ända sedan LSS och assistansersättningen infördes 1994 haft möjlighet att ha både anhöriga och utomstående som personliga assistenter. Trots det och att yrkesgruppen personliga assistenter vuxit kraftigt vet vi inte så mycket om vilka som arbetar som personliga assistenter. Syftet med den här analysen är att ge en första beskrivning av de nära anhöriga som arbetar som assistenter och hur stor del av assistansen de utför.

Personlig assistent – ett av Sveriges största yrken

Under augusti och september 2017 arbetade drygt 93 300 personliga assistenter för personer med assistansersättning. Yrket är det elfte största i Sverige (enligt SCB:s statistik för 2015) och utförs till 71 procent av kvinnor. Tjugo procent av assistenterna är nära anhöriga.

Till skillnad från många andra yrken arbetar personliga assistenter ofta få timmar per vecka. Det gäller framför allt de utomstående assistenterna. En majoritet av dem arbetar i genomsnitt mindre än 20 timmar per vecka. De som arbetar få timmar är oftast under 30 år, och det är därför rimligt att

Korta analyser 2018:2

Försäkringskassan
Avdelningen för analys och prognos

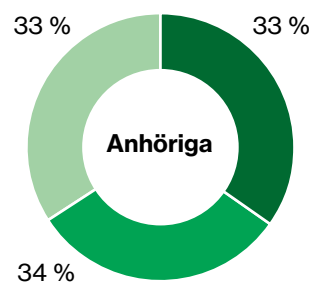
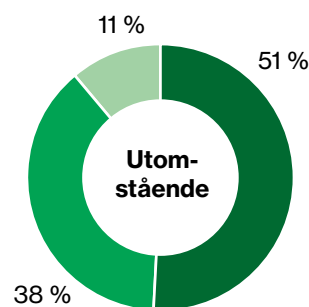
Korta analyser är en rapportserie från Försäkringskassan som presenterar aktuell statistik och analys i ett kort format. I slutet av rapporten finns länkar om du vill läsa mer.

FK-nr: 116-12

Om assistansersättningen

År 1994 infördes personlig assistans som en av tio insatser som kan beviljas enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Personlig assistans kan beviljas dels av kommunerna, dels av Försäkringskassan, som beslutar om statlig assistansersättning vilken regleras i socialförsäkringsbalken. Målet är att personer med funktionsnedsättning ska få möjlighet att leva ett liv som andra.

Andel av assistenter som arbetar 1–19 h, 20–39 h och 40 h eller mer per vecka.



■ 1-19 h ■ 20-39 h ■ 40+ h

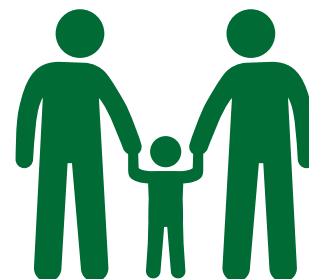
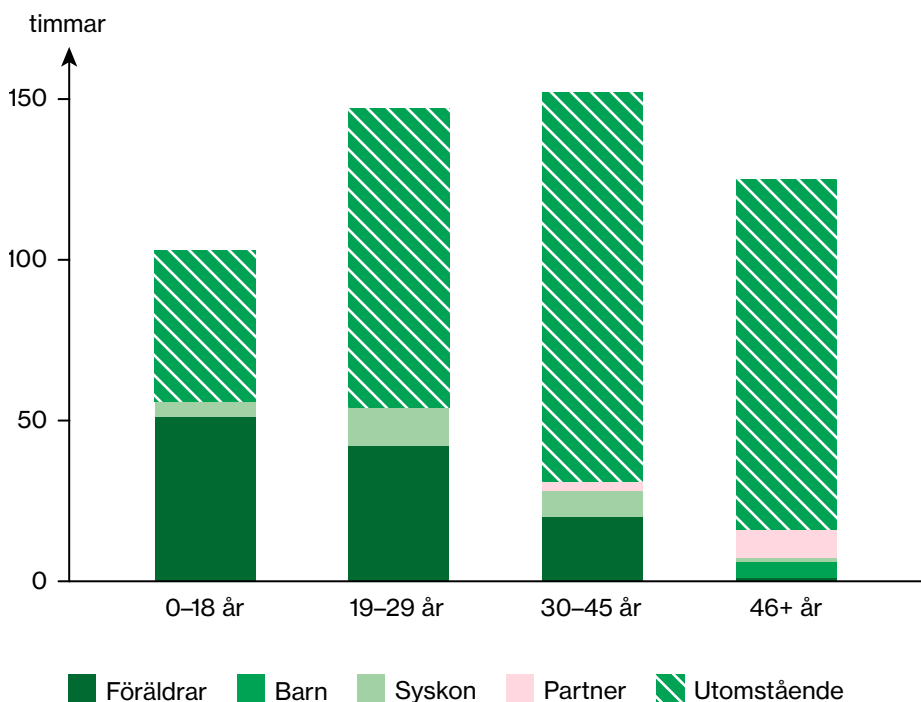
anta att de kombinerar detta arbete med studier eller annan sysselsättning. De assistenter som är nära anhöriga arbetar däremot ofta fler timmar. En tredjedel av dem arbetar 40 timmar eller mer per vecka.

Barn har oftare än vuxna en nära anhörig som assistent

Över en fjärdedel av all assistans utförs av nära anhöriga, men vilka de är och hur mycket de arbetar ser olika ut beroende på hur gammal assistansmottagaren är. Nästan alla barn och unga till och med 18 år (97 procent) och vuxna mellan 19 och 29 år (87 procent) har minst en nära anhörig som assistent. För de mellan 30 och 45 år är motsvarande siffra 64 procent och de som är 46 år eller äldre 45 procent. För barn och unga till och med 18 år står de nära anhöriga för drygt hälften av den utförda assistansen. Det vanligaste är att föräldrarna är assistenter, men assistansen utförs även av syskon. Mellan 19 och 29 år står de nära anhöriga för 37 procent och syskonen utför mer av assistansen. Föräldrar utför även för denna grupp en stor del av assistansen. För de som är 30 år eller äldre står de nära anhöriga gradvis för färre timmar assistans. I gruppen som är 46 år eller äldre, där nära anhöriga arbetar minst, är de nära anhöriga assistenterna framför allt mottagarnas barn och partner. Syskonen, liksom föräldrarna, utför en mindre del av assistansen i denna grupp.

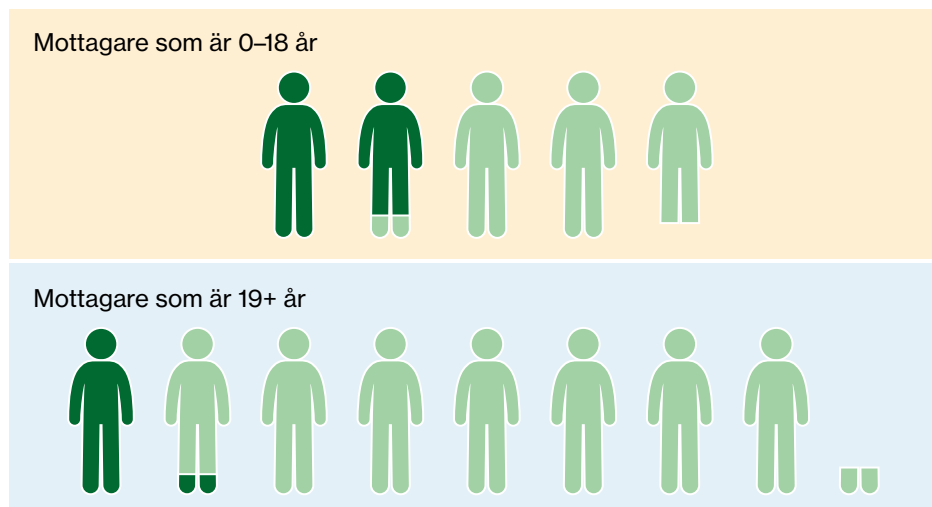
Det finns också de som endast har nära anhöriga som assistenter: 20 procent i gruppen 0–18 år, 12 procent i gruppen 19–29 år och 5 procent i grupperna 30 år eller äldre.

Genomsnittligt antal utförda timmar personlig assistans per vecka efter mottagarens ålder fördelat på nära anhöriga och utomstående assistenters arbetade timmar.



” Föräldrar utgör majoriteten av de nära anhöriga assistenterna för både barn och vuxna

Assistansmottagare upp till och med 18 år har färre assistenter, men fler assistenter som är anhöriga, än de som är äldre

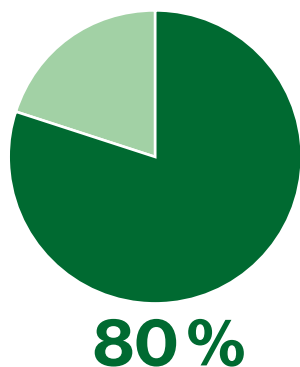


Genomsnittligt antal assistenter som är anhöriga ■ respektive utomstående ■

Mammorna till barn med assistans arbetar mer som assistenter än papporna

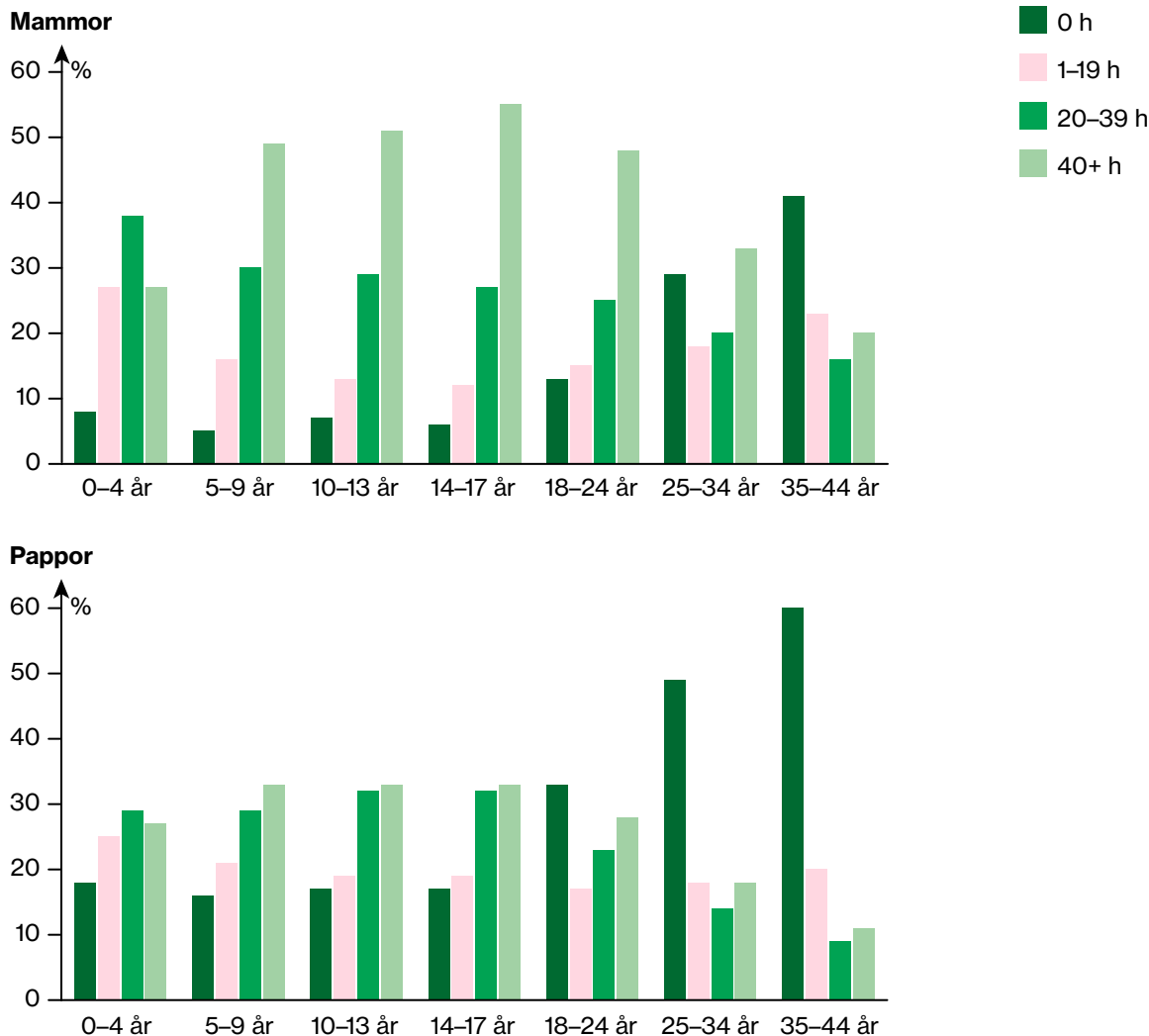
Det finns skillnader i hur stor del av assistansen som mammor respektive pappor utför åt sina barn. Ungefär hälften av mammorna och drygt en tredjedel av papporna till barn i åldrarna 5-17 år arbetar 40 timmar eller mer per vecka som assistenter. Bland dem som arbetat minst 20 timmar per vecka återfinns 80 procent av mammorna och 65 procent av papporna. Det är fler pappor än mammor som inte arbetar som assistenter till sina barn. Detta gäller över alla åldrar.

För vuxna assistansmottagare minskar andelen föräldrar som arbetar mer än 40 timmar per vecka medan andelen föräldrar som inte arbetar alls som assistenter ökar ju äldre assistansmottagaren är. I åldersgruppen 35-44 år arbetar till exempel endast 20 procent av mammorna och 11 procent av papporna mer än 40 timmar per vecka som assistenter till sina vuxna barn.



” Av alla mammor till barn med assistansersättning arbetar 80 procent minst 20 timmar per vecka som personlig assistent

Andel mammor och pappor (under 65 år) som arbetar 0, 1-19, 20-39 och 40 timmar eller mer per vecka fördelat på assistansmottagarens ålder



Mer kunskap om personliga assistenter behövs

Den här analysen är en första deskriptiv beskrivning av nära anhöriga som assistenter, men det finns mycket kvar att analysera.

Syftet med personlig assistans är att ge förutsättningar för assistansmottagaren att leva ett självständigt liv. Assistenten ska fungera som ett personligt stöd så att den som har en funktionsnedsättning kan leva ett liv som andra i den utsträckning det är möjligt. Att assistansmottagaren kan påverka assistansens utformning genom att välja sina assistenter är därför betydelsefullt. Vi kan konstatera att en fjärdedel av all assistans utförs av nära anhöriga, men det behövs mer kunskap om hur valet av assistenter påverkar till exempel målet med den personliga assistansen och LSS.

Om man väljer att arbeta som personlig assistent åt en nära anhörig påverkar det både familjen och det egna yrkeslivet. Det är därför även viktigt att belysa de omständigheter som kan förklara vilka nära anhöriga som väljer att arbeta som personliga assistenter och hur det påverkar dem på lång sikt.

.....

Viktigaste resultaten

- Personlig assistent är en stor yrkesgrupp där de nära anhöriga står för över en fjärdedel av all utförd assistans. För assistansmottagare upp till och med 18 år utför nära anhöriga drygt 50 procent av all utförd assistans.
- Den största gruppen assistenter till nära anhöriga är föräldrar, framför allt bland barnen, och en majoritet av dem arbetar minst 20 timmar per vecka, men många över 40 timmar.
- Drygt hälften av alla mammor och en tredjedel av alla pappor till barn med assistansersättning arbetar mer än 40 timmar per vecka som personlig assistent.
- Fler pappor än mammor arbetar inte som personliga assistenter till sina barn.

Författare

Martin Hurtig
Analytiker, Försäkringskassan

Helene Wernöe von Granitz
Analytiker, Försäkringskassan

Presstjänst

010-116 98 88

Om analysen:

Statistiken om assistenterna och arbetad tid bygger på tidrapporter som skickats in till Försäkringskassan och som avser perioden augusti–september 2017.

Med *nära anhörig* avses i den här analysen barn, förälder, syskon och den som lever i en partnerrelation med assistansmottagaren. Andra anhöriga, t.ex. kusiner eller mor- och farföräldrar, betecknas som utomstående.

Med *assistansmottagare* menas den som är beviljad assistansersättning från Försäkringskassan.

Källor och mer att läsa

Försäkringskassans databas STORE och SCB.

[Socialförsäkringsrapport 2017:4: Assistansersättningens utveckling](#)

[Socialförsäkringsrapport 2016:05: Assistansersättningens utveckling, förändringsprocesser 2005–2015](#)

[Socialförsäkringsrapport 2014:8: upplevd kvalitet av personlig assistans.](#)